חכמה בראש וחכמה בסוף | זוהר שמיני אסרו חג פסח תשפ"ו - תמלול

סיכום השיעור

דער מהלך פון חכמה, בינה, און חכמה: פון פסח ביז שבועות

א) אריינפיר – חיפזון נאך פסח און דער פראגע פון צייט

מוצאי פסח, ערב שבת, איז אלעס נאך אין א מצב פון **חיפזון** (איילענישן). דער **מהר"ל** ברענגט א סוד: חיפזון שטאמט דערפון וואס **דברים עליונים/שכליים זענען נישט תחת הזמן** – די נשמה און שכל שטייען אויסער צייט. דעריבער עסט מען מצה בחיפזון. אבער אין אמת'ן – **מיר לעבן יא אין צייט**, און דאס ברענגט ארויס א טיפערע אנאליזע.

ב) צוויי סארטן שכל – חכמה און בינה

א **פונדאמענטאלער יסוד**: עס איז נישט בלויז גוף קעגן שכל, נאר עס זענען דא **צוויי סארטן שכל**:

- **חכמה** – דער עצם שכל, **נישט תחת הזמן**, א בליץ פון פארשטאנד, אן איין-מאמענטיגער השגה

- **בינה** – שכל וואס **נעמט צייט**, שריט ביי שריט פארשטאנד, קושיות און תירוצים

דער חילוק צווישן זיי איז דער שליסל צום גאנצן מהלך.

ג) חיפזון – דווקא דער מערסטער למטה מן הזמן

א שארפע אנאליזע: **חיפזון איז נישט אמת למעלה מן הזמן – עס איז דווקא דער מערסטער למטה מן הזמן.** דער וואס איילט זיך איז דער וואס איז פארשפעטיגט (עצל), נישט דער זריז. **זריזות** = רואיג, מסודר, אויפ'ן צייט. **פזיזות** = דאס אפאזיט. די יציאת מצרים'דיגע חיפזון איז א **גלות-חיפזון** – מען האט נישט קיין צייט, מען מוז לויפן.

אמונה פשוטה איז אויך אזוי – זי איז ווי א **רפואה** (דער זוהר: מצה = „מאכל דאסוותא"). מען ברויכט עס ווייל מען האט נישט קיין אנדער וועג. עס איז נישט אמת'ע למעלה מן הזמן, נאר **דער מערסטער מצומצם אין צייט** – א נויט-לעזונג, נישט דער תכלית.

ד) דער דריי-שטאפלדיגער מהלך: כלל → פרט → כלל

דער גאנצער סדר פון פסח ביז שבועות בויט זיך אויף **דריי לעוועלס**:

1. כלל קודם לפרט – חכמה בראש (פסח)

דער ערשטער כללי'דיגער בליק. אמונה פשוטה. „אנכי ה' אלקיך." „מה שקיבל מרבו" – דער בעיסיק וואס מען באקומט פון רבי. א דילוג, א שפרונג. מען ווייסט נישט פארוואס, מען האט עס אזוי געזאגט. ווי מצה אין דער ערשטער נאכט – פשוט, אן קשיות. נעמט כמעט נישט קיין צייט.

2. פרט – בינה אינמיטן (ספירת העומר)

דער לאנגער וועג פון פרטים. קושיות און תירוצים. חסד שבחסד, גבורה שבחסד, אלע 49 קאמבינאציעס. **אמת'דיג פארשטיין נעמט צייט** – מען קען נישט שפרינגען גלייך צו קבלת התורה. עס דארף נעמען זיבן מאל זיבן – 49 טעג פון ארבעט און וואוקס.

3. כלל שלאחר הפרט – חכמה בסוף (שבועות)

א טיפערער כלל נאכ'ן דורכגיין דעם גאנצן וועג. מען זעט דעם גאנצן בנין „כמו שהיא" – אין איין בליק, „בנשימה אחת." דאס איז דער זעלבער סענטענס ווי פאר דעם קליינעם אינגל, אבער מיט א גאנץ אנדער טיפקייט. **„איך זאג דאס זעלבע וואס זי זאגט, אבער איך ווייס אז זי זאגט."**

ה) „אין אדם עומד על דעת רבו אלא לאחר מ' שנה" – צייט איז מוכרח קושיות און תירוצים = שוין צוויי רגעים = שוין צייט. אפילו „מה נשתנה" נעמט צייט. פערציג יאר צו פארשטיין א רבי'ס דעת קען מען נישט פארקירצן. **קפיצת הדרך** איז בדיעבד – א נויט-לעזונג, נישט דער אידעאל.

גדלות ראשון און גדלות שני (אריז"ל)

- **גדלות ראשון** – ביז צוואנציג, נאטירליכע וואוקס

- **גדלות שני** – נאך צוואנציג, א **צווייטע בר מצוה**, דער אמת'ער עיקר ארבעט, באשטייט כמעט נאר פון **זאכן וואס נעמען צייט**

ו) דער בעל שם טוב'ס חידוש וועגן חמישים שערי בינה

- **א שער = א קשיא מיט א תירוץ.** יעדער שער איז א נייע מדרגה פון פארשטאנד.

- **דער 50סטער שער איז נאך 49.** כל זמן א מענטש לעבט, קומט מען קיינמאל נישט אן צום 50סטן שער. דער 50סטער שער אנטהאלט אין זיך נאכאמאל 49 שערים אויף א העכערע מדרגה. (משה רבינו האט עס נאר דערגרייכט ביי זיין פטירה – „לא יראני האדם וחי.")

- **דער חילוק צווישן לעווועלס:** די קשיות פון דער ערשטער מדרגה זענען גאר אנדערש פון די קשיות פון דער צווייטער מדרגה. עס איז נישט סתם מער שווער – **עס איז אן אנדערע וועלט.**

ז) דער בעל שם טוב'ס מאמר: „איך האב אסאך השגות, נאכדעם בין איך א נער און איך גלייב"

דאס מיינט **נישט** אז ער איז צוריק אין חדר. עס מיינט אז נאכדעם וואס ער האט דורכגעגאנגען אלע השגות, קומט ער צו אן אמונה פשוטה **אויף א גאנץ אנדער מדרגה.** אבער דאס ווערקט נאר אויב „תורתי שמרו" – מען האט טאקע געלערנט און דורכגעארבעט. **אן דעם איז עס בלויז אן אויסרייד.**

ח) פראקטישע מוסר-השכל פאר חינוך

צייט אין חינוך

חינוך דארף צייט – מען טאר נישט ערווארטן אז א קינד זאל פארשטיין נאך צען מאל זאגן. אפילו מידות (ספירת העומר) נעמען יארן. דאס איז **נארמאל און מוכרח.** טיפערע הבנות נעמען נאך מער צייט.

דער „בן רשע" – א ווארענונג

א באזארגניש: מען האט אנגעהויבן צו גלייבן אז „רשע" איז א פעסטע קאטעגאריע. אין אמת'ן איז „לכם ולא לו" / „הקהה את שיניו" א **פראקטישע חינוך-הוראה**, נישט א לייבל – מען רעדט מיט דעם בחור'ל וואס מיינט ער איז אויבן אן.

קעגן דעם קאנצעפט פון "OTD"

דער גאנצער באגריף פון "OTD" (Off The Derech) איז א **פיקציע**. יעדער מענטש האט זיינע מצוות און זיינע עבירות, יעדער איינער האט צייטן וואס ער איז מער אדער ווייניגער א ירא שמים. א פופצן-יעריגער יונגל וואס פרעגט קשיות ווי א „רשע" – דאס איז נאר **א שטאפל אין זיין וואוקס.** מען דארף קוקן מיט א ברייטערע בליק, מיט א „קיוון שבן משנה" – דער **לאנגפריסטיגער בליק.** וועט מען קוקט אזוי, זעט מען אז דער גאנצער פחד איז „פאנטאזיע."

ט) דער מסקנא: וואס איז אמת'דיגע חכמה?

אמת'דיגע חכמה איז נישט בלויז א „תכלית הזמן" (אן ענד-ציל פון א צייט-פראצעס), נאר אן **השגה פון דער זאך כמו שהיא** – א דערגרייכונג פון דער זאך ווי זי איז באמת אין איר אייגענער מהות.

דער גאנצער סדר פון פסח ← ספירת העומר ← שבועות איז:

1. **חכמה בראש** – חכמה אין אנהויב (פסח)
2. **בינה אינמיטן** – דער פראצעס פון פארשטאנד און אויסארבעטונג (ספירת העומר)
3. **חכמה בסוף** – חכמה אין סוף (שבועות), אויף א גאנץ אנדער מדרגה

מ'הויבט אן מיט א פשוט'ן בליק פון חכמה, מ'גייט דורך דעם לאנגען וועג פון בינה מיט אלע 49 שערים, און מ'קומט צוריק צו חכמה – דאס זעלבע ווארט, אבער מיט א גאנץ אנדער טיפקייט. **דאס איז דער נאטירלעכער מהלך פון יעדן מענטש'ס גייסטיגער וואוקס.**

תמלול מלא

צייט און פארשטאנד: דער וועג פון אמונה פשוטה צו אמת'ע הבנה

הקדמה: חיפזון נאך פסח

טייערע חברים וואס האלטן שוין מוצאי פסח, אסרו חג, ערב שבת – איז אלעס נאך אלץ בבחינת מהירות, חיפזון. ס'איז נאך נאך פסח, איך דארף שוין גיין צו שבת.

אונז ווייסן דאך, דער מהר"ל האט געזאגט אז דער סוד פון די חיפזון איז אז די דברים עליונים, די דברים שכליים, זענען בכלל נישט תחת הזמן. די נשמה, די שכל, איז נישט תחת הזמן, ס'איז בכלל נישט אין צייט. וועגן דעם עסט מען מצה בחיפזון, די איילענישע – ס'איז נישט קיין צייט. און די אמת איז דאך אז ס'איז א גאנץ יאר אזוי. דאס הייסט, אויב ס'איז נישט אין צייט, די טייטש איז אז ס'איז אלעמאל.

אבער אונז לעבן יא אין צייט.

פרק א: צוויי סארטן שכל – חכמה און בינה

דער יסוד: נישט נאר גוף און שכל, נאר צוויי סארטן שכל

און אונז געדענקען אז די חילוק פון צייט און נישט צייט איז נישט נאר די חילוק פון, זאגט די שכל איז למעלה מן הזמן, נישט תחת הזמן, און משא"כ דער גוף איז תחת הזמן. נאר באמת איז דאך דא אויך צוויי סארט שכל.

אונז האבן שוין געריעדט וועגן דעם לעצטנס, אבער אונז רעדן וועגן דעם אלעמאל. אין קבלה הייסט עס מוחין חכמה און בינה:

- **חכמה** איז די עצם שכל, דאס הייסט, די עצם שכל וואס איז נישט תחת הזמן

- **בינה** איז שכל וואס נעמט צייט

לאמיר עס א ביסל מסביר זיין, ס'איז א זייער וויכטיגע יסוד, מען קען עס אלעמאל חזר'ן, און מיט דעם וועלן מיר גיין ווייטער.

פרק ב: כלל ופרט וכלל – דריי שטאפלען פון לערנען

דער סדר פון פסח, ספירת העומר, שבועות

ס'איז דא צוויי סארטן לימודים, צוויי סארטן וועגן פון פארשטיין. די ערשטע איז, ס'הייסט כלל ופרט. אונז האבן געריעדט, אונז רעדן אסאך מאל, רופט מען עס כלל ופרט. און דא וויל איך צולייגן נאך א שטיקל חידוש, ס'איז אויך קאנעקטעד מיט די סדר פון פסח, ספירת העומר, שבועות, וואו אונז האלטן יעצט.

און מיר וועלן זאגן אז ס'איז דא צוויי מאל, ס'איז דא צוויי לעוועלס פון די כלל. דאס הייסט, ס'איז דא א כלל ופרט וכלל:

- ס'איז דא א כלל קודם לפרט

- און א כלל שלאחר הפרט

כלל קודם לפרט: אמונה פשוטה (פסח)

אין אנדערע ווערטער, א מענטש הייבט אן צו לערנען, מען קען אפילו רעדן, לאמיר זאגן, אין אמונה. א מענטש הייבט אן צו וויסן וואס הייסט גאָט. לערנט מען אים אויס "אָנֹכִי ה' אֱלֹקֶיךָ", יסודי היסודות, אמונה, חכמה, "לית אתר פנוי מיניה", "מָלֵא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ" – דאס איז כלל. ער פארשטייט עס באופן כללי, מען זאגט אים איין סענטענס, ער פארשטייט עס באופן כללי. דאס נעמט נישט קיין צייט.

חיפזון – א קלארשטעלונג

מען קען זאגן אז אמת'דיג, דא איז דא אפשר א שטיקל חילוק, עס נעמט אביסל יא, מען קען זאגן עס נעמט זייער שנעל, אמת'דיג בחיפזון. ס'איז דא א שטיקל סתירה, ווייל דער מהר"ל זאגט אז חיפזון איז א רמז אז ס'איז נישט תחת הזמן, אבער ס'איז נישט אזוי סימפל.

חיפזון איז די מערסטע זמן

חיפזון איז די מערסטע זמן, יא? מען דארף געדענקען און זאגן, וועט מענטשן זאגן, וואס איז די חילוק פון זריזות און עצלות, יא?

דער עצל איילט זיך אלעמאל. א עצל איז אלעמאל איינער וואס איילט זיך. פארוואס? ווייל ער קומט אן שפעט, דארף ער זיך איילן.

א זריז איז איינער וואס איילט זיך קיינמאל נישט, ער איז אלעמאל אין צייט, יא?

סאך מאל מענטשן זאגן אויף א מענטש וואס פארשלעפט אז ער איז למעלה מן הזמן. ס'איז נישט אמת, ער איז די מערסטע למטה מן הזמן, ער איז די מערסטע תחת הזמן, ער איז קיינמאל נישט מסודר, ממילא דארף ער זיך אלעמאל איילן, ממילא טוט ער אלעס בפזיזות, דאס הייסט נישט אפילו זריזות.

דאס הייסט די חילוק פון זריזות און פזיזות, יא?

- **פזיזות** איז די אפאזיט פון זריזות

- **זריזות** איז ער טוט יעדע זאך רואיג, אבער אויפ'ן צייט

דאס איז די מדרגה פון זמן אליינס, נישט למעלה מן הזמן, ס'איז די מדרגה פון זמן אליינס, ער איז מסודר. א עצל, ער איז דער וואס קומט שפעט, ער איילט זיך מער.

מצות – א גלות-חיפזון

סא די מצות באמת, ממילא דער מהר"ל וואס זאגט אז מצות איז א רמז פון חיפזון, ס'איז אמת'דיג א שוואכע רמז. ווייל מצות איז נישט ממש אזוי. מ'זאגט דאך "לֹא הִסְפִּיק בְּצֵקָם", מ'זאגט דאך "אֲלִי לְהוֹצִיא הקב"ה", יא? זאגן אלע ספרים, איך מיין אז ס'איז פשט, מ'דארף אריינלייגן די חמישים שערי בינה, אבער די איידיע איז, ס'איז אמאל געווען א צייט, מ'האט געדארפט ארויסלויפן. אויב מ'וואלט געווארט נאך איין מינוט, וואלט מען זיך פארשפעטיגט, וואלט מען געדארפט וואַרטן נאך טויזנט יאר, איך ווייס וואס, ארויסצוגיין.

דאס איז נישט למעלה מן הזמן, דאס איז די גרעסטע למטה מן הזמן. דאס הייסט, דו ביסט אזוי פארשפעטיגט, דו ביסט אזוי סטאק אין די צייט, אז דו מוזט דיך איילן. דאס איז אמת'דיג די חיפזון פון מצרים, חיפזון פון א גלות.

אמונה פשוטה – מאכל דאסוותא (רפואה)

און אמת'דיג, מ'קען זאגן אז דאס איז די ערשטע נקודה. ווען א מענטש הייבט אן צו לערנען, למשל, אונז פרעגן אלעמאל די קשיא, אמת'דיג צו פארשטיין גאָט, אמת'דיג צו פארשטיין וואס טייטש "אָנֹכִי ה' אֱלֹקֶיךָ", דארף מען לעבן

צען טויזנט יאר. איך מיין, דעמאלטס וועט מען אויך נישט פארשטיין, אבער עפעס חלל זיין אין די שם פארשטיין.

פארטשיניי איז ער אין זייער לחץ און זייער דחק צו זאגן, און דעם קליינעם אינגל וואס ווייסט נישט פון די אייבערשטער, ער איז נישט אנהייבן צו לערנען מיט אים גארנישט, זאגט מען אים פשוט אריין אמונה פשוטה, "אֱמוּנָתְךָ בַּלֵּילוֹת", "אָנֹכִי ה' אֱלֹקֶיךָ", ס'איז דא א גאָט. אקעי, דאס איז חיפזון, דאס איז די טייטש פון אמונה פשוטה.

פאר דעם האבן מיר אן אנדערע מאל געזאגט אז דער זוהר זאגט אז מצות איז "מֵיכָל דְּמָהֵימְנוּתָא", "מֵיכָל דְּאַסְוָתָא", צוויי אנדערע לשונות, זאל זיין אנדערע זאכן, נישט קיין חילוק. אבער די ווארט פון רפואה פשט איז א זאך וואס איז נישט על פי דרך הטבע. דאס איז אמונה פשוטה. אמונה פשוטה איז א רפואה, מ'מוז. איך לעב אן קיין שום ידיעה, איך האב נישט קיין וועג, זאגט מען עס בויערן פשוט.

דאס איז די חיפזון, די כביכול למעלה מן הזמן. ס'איז נישט אמת'דיג למעלה מן הזמן, ס'איז אמת'דיג די מערסטע מצומצם אין צייט, ער האט די וויניגסטע צייט, ער האט נאר איין סעקונדע, ער האט נישט אלע צייט, ער איז למעלה מן הזמן, ער האט די וויניגסטע צייט. אזוי ווי די יונגע מענטשן וואס מ'זאגט אז זיי זענען למעלה מן הזמן, זיי זענען דערווייל די מערסטע מצומצם אין צייט.

און דאס איז סטעפ וואן, דאס קען מען רופן די סטעפ פון פסח.

פרק ג: בינה – לימוד וואס נעמט צייט (ספירת העומר)

גדלות ראשון און גדלות שני

נאכדעם איז דא א לימוד וואס איז בתוך הזמן, און ס'איז זייער וויכטיג, און דאס דארפן מיר געדענקען אין אונזער לעבן. ס'איז דא א חילוק, יא, ס'איז דא א חילוק, מיר רעדן פון מענטשן וואס האבן א געוויסע דעת, "בֵּן יָדַע לְהַבְחִין", ער האט א געוויסע גדלות. מענטשן וואס האבן נישט קיין גדלות, די זעלבע זאך איז דא ברוחניות, יא, דער אריז"ל זאגט ס'איז דא גדלות שני.

גדלות שני מיינט אז ס'איז נישט געגוג אז ער איז געווארן איינמאל א גדול, דאס איז בדרך הטבע, ס'איז דא נאך א לעוועל פון ווערן א גדול. ס'איז דא מענטשן וואס האבן געהאט א צווייטע בר מצוה, און ס'איז דא מענטשן וואס האבן קיינמאל נישט געהאט קיין צווייטע בר מצוה, יא. דאס איז גדלות שני.

דער אריז"ל זאגט אז גדלות שני איז אמת'דיג נאך די צוואנציג. גדלות ראשון איז ביז די צוואנציג, "עַד בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה", נאכדעם רוב מענטשן הערן אויף צו וואקסן דעמאלטס, זיי בלייבן מיט זייער טבע. דאס איז וואס זיי האבן געפרופן אין די דברים, אין די אחרונים, אדער אין די קראות, איינער וואס זאגט אז מ'דארף זאגן די גורל. דאס איז דער גדול, איינער וואס האט נאך גדלות ראשון.

גדלות ראשון איז יענער די עיקר ארבעט. די עיקר ארבעט איז גדלות שני, איז אז נאכדעם ווערט ער נאכאמאל א גדלות ראשון. און פון וואס באשטייט דעת? דארף מען וויסן די כלל: **גדלות שני באשטייט כמעט נאר פון זאכן וואס נעמען צייט.**

פארוואס אמונה פשוטה נעמט נישט צייט

דאס איז אמת'דיג וואס ס'איז מסביר געווען אין יענעם שיעור אויך, אז מ'קען נישט זאגן, אויב מ'טראכט נאר פון אמונה פשוטה, ס'איז די שורש פון דעם, קען מען אנקומען. די ריזען פארוואס דאס נעמט אויך נישט קיין צייט איז ווייל אמת'דיג דער יסוד איז נישט תחת הזמן. אבער למעשה, וויאזוי ס'איז מופיע בעולם הזה, איז עס די מערסטע תחת הזמן. אויב אלעס וואלט געבליבן דארט, טאקע דארף דאס נישט נעמען קיין צייט. די סארט זאכן נעמען נישט קיין צייט.

אמת'דיגע הבנה נעמט צייט

אבער די אמת'דיגע הבנה, הבנה פון א מענטש, מענטשליכע הבנה, איז ביי דעפינישאן א זאך וואס נעמט צייט. דו קענסט זאגן, אפילו די מערסטע מצומצמ'דיגע אופן, די מערסטע מוחלק'דיגע אופן, כדי צו לערנען עפעס דארף זיין קושיות און תירוצים, יא? מ'פרעגט "מַה נִּשְׁתַּנָּה", און מ'ענטפערט. ס'נעמט צייט. ס'איז שוין, אין אנדערע ווערטער, צוויי מאמענטס.

יא, דו זאגסט, דו קענסט מאכן אין א רגע די קשיא און די תירוץ? נאו פראבלעם. האב איך שוין צוויי רגעים, יא? א קשיא, געווען א רגע פון די קשיא, און א רגע פון די תירוץ. ס'נעמט צייט. ס'איז נישט אזוי ווי אמונה פשוטה, ס'איז נישט קיין קושיות און תירוצים, רייט?

אמונה פשוטה איז טייטש חכמה, דאס הייסט, די ערשטע נקודה פון חכמה. אזוי איז עס, "כָּכָה הוּא", "כֹּה אָמָה", אזוי איז עס. אזוי איז עס נעמט נישט קיין צייט. אבער איז עס אזוי? איז עס נישט אזוי? אפילו ס'זאל דיך נעמען איין סעקונדע, איז שוין געווען צייט. ס'איז שוין דא אין דעם צייט.

אין אנדערע ווערטער, מ'רופט עס אן "שקלא וטריא", "משא ומתן". ס'נעמט צייט. דאס איז וואס ס'איז דא אין ספירת העומר, און יעדע, און די אמת איז, ס'נעמט זייער אסאך צייט.

אין אדם עומד על דעת רבו אלא לאחר ארבעים שנה

על פי רוב, אמונה פשוטה רעדט מען צו קינדער, צו בחורים. זיי האבן נאך אפילו נישט געזען, זיי ווייסן אפילו נישט וואס ס'מיינט פערציג יאר. איך ווייס אויך נישט, איך בין נאך נישט קיין פערציג. מ'ווייסט אפילו נישט וואס ס'מיינט.

און די סארט וויסן, יא, וואס מיינט וויסן וואס מיינט פערציג יאר? איך קען וויסן. איין יאר ווייס איך, פערציג מאל דאס. איך קען מאכן די מעט. אבער דאס איז נישט דאס, יא? דאס איז בבחינת חכמה, בבחינת אמונה פשוטה, בבחינת אמונה מרוחקת קען איך זאגן איך ווייס וואס מיינט פערציג יאר.

דו ווייסט וואס מיינט פערציג יאר? דו ווייסט וואס מיינט צו לערנען פערציג יאר? דו ווייסט וואס מיינט זיך צו מוטשען מיט א קשיא פערציג יאר, גיין אהין און צוריק פאר פערציג יאר וועגן דעם? מ'קען עס נישט וויסן, נאר ס'נעמט פערציג יאר צו וויסן. ס'איז נישטא קיין וועג.

אפשר איז דא א שארטקאט. איך האב געטראכט, ר' אלעזר מנחם שך האט געזאגט "כְּהֶרֶף עַיִן", "כְּבֶן שִׁבְעִים שָׁנָה". ס'איז דא א זאך וואס הייסט קפיצת הדרך, יא? קפיצת הדרך קען מאכן אביסל שנעלער. אזוי ווי א מענטש זאגט ער איז שוין זיבעציג יאר אין זיין נפש, אפילו אין זיין גוף איז נישט. אקעי, ס'איז דא אזא זאך, אבער אפילו דעמאלטס איז עס נאך בדיעבד. מיר ווייסן אז די קפיצת הדרך האט מען געדארפט משלים זיין שפעטער. ס'איז נישט.

על כל פנים, אין די מענטשליכע רעאליטי, געווענליכע זאכן נעמען זייער אסאך צייט. דאס איז די סדר. דאס איז א זאך פון חינוך.

פרק ד: פראקטישע לעקציעס פאר חינוך

חינוך נעמט צייט

אסאך פון אונזער חינוך איז פאני, ווייל חינוך דארף מען מקיים זיין בבחינת אמונה פשוטה. מ'דארף אנהייבן מיט פשוט'ע זאכן. סאו מ'הייבט אן צו טראכטן אז חינוך איז למעלה מן הזמן. נאכדעם האט מען טענות, "איך האב שוין געזאגט מיין יונגל צען מאל עפעס און ער האט נישט פארשטאנען."

יא, וויל **פארשטיין איז א זאך וואס נעמט צייט.** פארשטיין אפילו אין בחינת מידות. יא, די גדולה פון די מידות. די ספירת העומר רעדט מען פון די התגדלות פון די מידות. נעמט אויך צייט. נעמט אליבא דאמת זיבן וואכן, נישט זיבן וואכן. מ'זאגט אקעי, גיב עס אפילו דריי יאר.

אפילו רוב, איך קוק, איך קען נישט איינער וואס איז נישט מחנך, ער לעבט נישט גארנישט אויס. איינער וואס לעבט אויס, זיינע קינדער זענען תלמידים, זעט ער נאך אפאר יאר פיגורן זיי עס אויס. דעי פשוט'ע זאכן, ס'איז די פשוט'ע זאך. מצד העצם איז עס פשוט. נאכדעם, מצד דעם קענסטו עס זאגן אין א מינוט, אבער ער פארשטייט עס נישט. ס'נעמט אסאך צייט. ס'איז א נארמאלע זאך, ס'איז נארמאל, ס'איז מוכרח אזוי.

טיפערע הבנות נעמען נאך מער צייט

און ס'איז זיכער טיפערע הבנות. טיפערע הבנות, ס'איז אמת'דיג, ס'איז אמת'דיג, "לוֹ יִחְיֶה אֶלֶף שָׁנִים פַּעֲמַיִם", יא, ס'שטייט אזעלכע לשונות. ס'איז אמת'דיג אז מ'דארף נעמען די צייט פאר דעם סארט מענטשליכע הבנה וואס הייסט בינה. ס'איז נישט די אינציגסטע סארט הבנה, אבער בינה, די עיקר הבנה נשית וואס הייסט בינה, נעמט צייט.

און אזוי ווי מיר האבן געלערנט, מיר רעדן אלעמאל, די צייט מיינט אז ס'מוז זיין אין דעם אזוי ווי סטעפס פון אפירקוסות, יא.

פרק ה: דער בן רשע — א ווּאָרענונג

און איך מיין אויך, איך האב געטראכט וועגן דעם, מ'זעט אלע מעגעזינס רעדן פסח וועגן די הבנה וואס מ'טוט מיט דעם בן רשע. און איך קוק, איך בין מורא'דיג מודאג. מ'האט אנגעהויבן צו גלייבן אז ס'איז דא א קאטעגאריע פון א רשע. דער רשע איז דער וואס זאגט דאס, יא, "לָכֶם וְלֹא לוֹ". און מ'זאגט אים צוריק.

ס'מיינט נישט ערנסט. איך האב שוין געזאגט ביים סדר, ס'מיינט נישט ערנסט. ס'מיינט צו זאגן, מ'זאגט וואס ס'מיינט. איך האב מפרש געווען ביי מיין סדר, די ערשטע סדר האבן מיר מפרש געווען וואס ס'טייטש "לָכֶם וְלֹא לוֹ", "וְאַף אַתָּה הַקְהֵה אֶת שִׁנָּיו". מ'קען זען ס'איז ממש חינוך הלכה למעשה.

ס'קומט דער יונגל, דער בחור'ל, ער זאגט, "איך, אה, ווער איז ענק?" און כאילו ער האלט זיך גרויס, ער איז נישט פון די ענק. אקעי, לאמיר זען צו דו האלטסט טאקע אזוי. זאגט מען אים, אקעי.

[סוף חלק א]

דער מהלך פון חכמה, בינה, און חכמה: פארשטיין נעמט צייט

פרק א: דער קאנצעפט פון "OTD" איז א פיקציע

קענן דעם שאפן פון קינסטלעכע קאטעגאריעס

מיטאמאל איז ער ברוגז, "You're excluding me? מ'דארף אינקלודן יעדן איינעם". הייסט עס דו ביסט שוין איינמאל א חלק פון אונז. זייער גוט, דאס האבן מיר געוואלט וויזן. דו ווילסט יא זיין א חלק.

און די אמת איז, איך מיין אז ס'איז ממש א טיפשות. מ'נעמט, מ'האט א חקירה, איך מיין, מ'גייט צום רב, מ'פרעגט אים, "מיין זון איז פופצן יאר, ער האט שכל פון א מארישקע פון פופצן". איך מיין, דער טאטע איז שוין אט ליעסט צוואנציג, פינף און צוואנציג, דרייסיג, ער האט שוין א פופצן יעריג קינד. ער פארשטייט דאך אז פופצן, ווען ער איז געווען פופצן, ער געדענקט, ער האט נישט פארשטאנען גארנישט, אמת?

און ער הייבט אן חוקר צו זיין, "איך האב געזען מיין זון, ער טוט עפעס אן עבירה, איך דארף וויסן". ער איז א מענטש, ער האט עפעס געטון, ער איז א יונגל. הייב אן, ער איז א פארצייכנטער, און ער האלט פונקט ביי די לעוועל פון די קשיא. זייער גוט, ער פרעגט די קשיא אזוי ווי א רשע. לאז אים זיין. סאו וואט?

מענטשן זענען נישט קאטעגאריעס

מ'וועט עפעס אזוי נתפעל פון זאכן וואס זענען צייטווייליג, וואס זענען... ס'איז נישטא אזא גדר, ווייל איינער האט געזאגט אז ס'איז דא א זאך וואס הייסט [Off The Derech] OTD, איז נישטא אזא זאך.

ס'איז דא מענטשן, אין יעדער שטוב, ס'איז דא מענטשן וואס טוען מער, ס'איז דא קינדער וואס זענען וואוילער, ס'איז דא... יעדער איינער האט זיך זיינע מצוות און זיינע עבירות. ס'איז נישטא אזא גדר וואס מ'דארף חוקר זיין, און מ'זאל פארברענגען גאנצע מחלוקות פון די רבנים ומחנכים צו... זאל מקרב זיין דארט איר צו. די גאנצע מאכט מאכט נישט קיין סענס, אין מיין אפיניאן.

ער איז דעיסט! עס איז נישט... ווען מ'זאגט אים, ווען מ'פארשט אים ארויס איז רב רוגז, יא? עס איז יא א פארט פון דעם, רייט? סאוואס וואס... איך דארף אפילו נישט האבן די הוראה... עס איז א פאקט! עס איז דא מענטשן!

די נאטירלעכע פראצעס פון חינוך

מענטשן האבן בחירה, מענטשן איז דא חינוך! אמאל נעמט עס אזוי לאנג, אמאל נעמט עס אזוי לאנג... א מענטש לעבט א נארמאלער מענטש! עס איז חמש ששינוי בן שבן שנה! על פירוף! ביי די זיבעציג! עפעס מען אפשר דאכדעם, איינער זאגסט, ביז עס זיך מסכר'ס! זיי דארפן פרעגן, ביום הפטירה! נאכטער, געווען זיבעציג יאר! חול השבת איז געווען א גאנץ לעבן! העט מען טראכטן, וואס איז א הספד צו זאגן!

אבער יעצט איז זיבעצן! דו פרעגסט שוין, וואס איז א הספד צו זאגן? וואס איז א נארמאלער מענטש וואס איז דער גאנצער פארגעסן, ווי די וועלט ארבעט?

הכל פנים, דעיס איז דעיס איז א נושא פון חינוך, כדי די יחסט. איך גלייב נישט אז דא אזא זאך. עס קען זאגן אזוי ווי ביי די טאטע. יא, יעדע איינער האט זיך א רירה כפירה, יעדע איינער האט זיך א זמנים וואס ער איז, לאמיר זאגן, נישט קיין ירא שמים, לאמיר נישט רעדן פון די מונה, מער רעדן אפילו פון א הוגלע מעשה. ער האט אויכעט אמאל זאכן וואס ער טוטן א עבירה.

די פארשידענע שנעלקייטן פון תשובה

נאר עמאט עס שנעלער, יא? ווען נישט עס איז עלטער, כאפט ער שנעלער. ער ווייסט אויף פיגורן, ער טוטן א עבירה און ער טוט שוין גלייך תשובה. אקעי, איז איין וועג.

א צווייטער, ער טוט עס לענגער. ער טוט עס מער ברכות. ער טוט א עבירה פאר זעקס יאר נאכדער, ער טוט עס שוין פאר דריי יאר.

די נויטיגקייט פון א ברייטערע בליק

מען דארף קוקן מיט א מיט א ברייטערע קליק, מיט א קיוון שבן משנה. דעת איז קיוון שבן משנה. מען דארף פארליסט קוקן אויף שבן משנה. על פי רוב, ווען מען קוקט אויף דעם בליק, זעט מען אז עס איז פענטאסי, עס איז פיקטשן. עס איז נישטא אזא קאנצעפט, ווי א בער דרשה.

ער איז נישט. ער איז היינט. וואס טוט מען מיט דעם בחור יונגע? היינט איז ער נישט אויפגעשטאנען, צו איז מיין קרשמה. אקעי, אין דעי יאר איז ער נישט אויפגעשטאנען צו איז מיין קרשמה. עס איז נישט אייכעט אזוי אנדערש. ווי מילא, איך זעה נישט די גאנצע חקירה, עס זעט מיך כשטאס, עס זעט מיך אויס א פעגע חקירה. אין די נאכט ליניע ני...

פרק ב: דער יסוד - אמת'דיג פארשטיין נעמט צייט

אבער דאס איז דער יסוד, צו פארשטיין זאכן אמתיג נעמט צייט, און ס'איז באדרפט, ס'מוז זי זיין.

ספירת העומר - דער פראצעס פון וואוקס

אויב איינער מיט מיין, א ספירת העומר. און ספירת העומר מיינט, טאנץ נישט, מ'גייט נישט מאכן קיין קבלת התורה, ס'גייט נעמען צייט, זיבן מאל זיבן.

פרק ג: דער בעל שם טוב'ס ביאור אויף חמישים שערי בינה

דער בעל שם טוב זאגט, יא, דאס איז דער ענין וואס דער בעל שם טוב האט געזאגט, ס'איז דא זיבן... דאס איז דאך חמישים שערי בינה [די פופציג טויערן פון פארשטאנד].

דער בעל שם טוב איז מסביר, און איך מיין אז ס'איז פשוט פשט, איך ווייס נישט, אפשר איז דא אנדערע פשטים, דער אברבנאל, נגדימה על התורה, אבער ס'איז אן אנדערע טייל פון שערי בינה, אבער ס'איז זיכער א גוטע פשט, און ס'איז זיכער א פשוט'ע פשט, נישט קיין חסיד'ישע געקוועטשטע דרש.

וואס איז א שער?

דער בעל שם טוב זאגט אזוי, ס'איז דא חמישים שערי בינה. א שער מיינט א שאלה מיט א תירוץ. א שער, מ'זאגט אז א משל איז א געיט, אבער וואס איז דער נמשל? ס'איז א קשיא מיט א תירוץ. ער פארשטייט נישט איין זייט, אה, דער תירוץ איז... יעדע שער האט אין זיך א קשיא און א תירוץ. פופציג שערים.

דער פופציגסטער שער

דארטן קומט אן צו די פופציגסטע שער, וואס דארט וואלט מען געזאגט, וואס איז דארט? דארט האט מען שוין די תירוץ אויף אלע קשיות. יא, דארט איז שוין די קלארע אמונה פשוטה, אזוי ווי די צווייטע אמונה פשוטה וואס מ'גייען רעדן אין א מינוט, דאס איז דארט שוין אן קיין קשיות.

אבער זאגט דער בעל שם טוב, ער פרעגט אזא שאלה, וואס געשעט ביי די פופציגסטע שער? דער בעל שם טוב האט געזאגט, ס'שטייט אין תולדות אפאר מאל, דער בעל שם טוב האט געזאגט אזוי, די פופציגסטע שער איז נאך ניין און פערציג. מ'קומט קיינמאל נישט אן צו די פופציגסטע שער. דאס איז כל זמן א מענטש לעבט.

אפשר איז דא, משה רבינו איז געשטארבן, שטייט אין די פופציגסטע שער, "וימת שם משה שם בשער החמישים". אקעי, דארט איז שוין בחינת מיתה, בחינת "לא יראני האדם וחי" [קיין מענטש קען מיך נישט זען און לעבן].

דער סוד פון שער החמישים

אבער כל זמן א מענטש לעבט, די פופציגסטע שער... וואס איז די פופציגסטע שער? ס'איז נאך ניין און פערציג. שטייט דאך א פופציג. וואס איז די סוד פון שער החמישים? שער החמישים איז דא נאך ניין און פערציג בתוך די פופציג.

דער פשט איז, ס'איז דא א חילוק, מ'דארף פארשטיין, ס'איז אן אנדערע לעוועל. א מענטש, מ'קען זאגן, די ערשטע קשיות איז איין גאנצע לעוועל קשיות, נישט סתם ס'איז א חילוק לפי ערך לגבי די אנדערע לעוועל. די ערשטע סעט איז געווען אן אנדערע סארט קשיות, ס'האט שוין אמער גדלות. די סארט קשיות וואס ער האט געהאט דארט, ער איז נישט שוועך, ס'איז אן אנדערע ווערסיע, אן אנדערע עולם.

אקעי, אבער למעשה גייט עס ווייטער, אלעס גייט אזוי. דאס איז טייטש חמישים שערי בינה, אזוי ארבעט די לעבן פון א מענטש.

די געפאר פון בלייבן אויף די ערשטע מדרגה

און אויב איינער וויל נישט, אויב איינער וויל נישט האבן די סארט דעת, ער וויל נאר בלייבן... וועט ער בלייבן קינדערייש, וועט ער בלייבן ביי די מצה אין ערשטע נאכט. דאס איז וואס געשעט. און דאס איז בינה, דאס איז די צווייטע לעוועל.

פרק ד: דער דריי-שטאפלדיגער מהלך - חכמה, בינה, חכמה

נאכדעם, אבער דאס איז זייער וויכטיג. מיר האבן געלערנט אז ס'איז דא בתחילה מוז מען אנהייבן מיט חכמה, און מ'האט נישט אפילו וואס צו פרעגן די קשיא.

פארוואס מען הייבט אן מיט אמונה פשוטה

איינער וועט פרעגן, יא, מ'קען אזוי פרעגן אזא שאלה, דער בן חכם, דער בן רשע. פארוואס הייבסטו אן מיט די מנהג פשוט? ס'איז דאך שוועך, מ'דארף קודם וויסן די קשיא נאך אין די תורה.

זאג איך, יא, אבער דו ווילסט האבן א קשיא, יא? דו ביסט אן אפיקורס. איך וויל דיר האבן פרעגן אויף וועם צו פרעגן א קשיא? יא, אויף וואס גייסטו פרעגן א קשיא אויב איך גיי דיר נישט אויסלערנען די פשוט'ע פשט קודם, די מנהג פשוט? דו מוזט האבן די מנהג פשוט.

די ערשטע מדרגה: חכמה - מה שקיבל מרבו

און דאס איז, איך זאג עס בתורת דזשאוק, אבער ס'איז אמת טיפער פון דעם. מ'דארף אנהייבן, אזוי ווי רש"י זאגט, חכמה איז מה שקיבל מרבו [וואס ער האט באקומען פון זיין רבי].

די ערשטע לעוועל, איך רעד פון די ערשטע סארט חכמה, נאכדעם די צווייטע, די ערשטע סארט חכמה מוז זיין אז ער האט א געוויסע בעיסיק אותיות, יא, מ'לערנט אים וואס אלף בית איז, מ'לערנט אים אויס וויאזוי די וועלט זעט אויס. נאכדעם וועט ער פרעגן אויף דעם קשיות, וועט ער זען אז ער פארשטייט נאך נישט ריכטיג, וכו'. ס'מוז זיין קודם חכמה.

און אין א געוויסן זין רופט מען דאס א דילוג, ליל פסח. ס'שטימט נישט. וויאזוי וויסטו? איך ווייס נישט, מ'האט מיר אזוי געזאגט. אקעי. אבער אזוי מוז זיך עס אנהייבן.

די צווייטע מדרגה: בינה - דער פראצעס פון פארשטיין

נאכדעם מוז מען פארשטיין. נאכדעם איז אזוי, די דריטע סטעפ הייסט אויך חכמה, ס'איז נאכאמאל חכמה.

די דריטע מדרגה: חכמה - זען דעם גאנצן בנין

די דריטע סטעפ איז, אז נאכדעם וואס א מענטש פארשטייט, לאמיר זאגן אז א מענטש האט געלערנט א גאנצע מסכתא, מסכתא איז נישט ממש א גוטע עקזעמפל, אבער א קאנצעפט, יא, ער האט געלערנט א גאנצע קאנצעפט. נאכדעם פארשטייט ער עס קלאר, פארשטייט ער עס בנשימה אחת [אין איין אטעם], פארשטייט ער עס אזוי ווי בחינת "זכר ונקבה בראם ויברך את שמם", "בדבר אחד נאמרו" [אין איין זאך זענען זיי געזאגט געווארן].

נישט ער פארשטייט די אלע פרטים, נישט אז ער איז יעצט עוסק אין זיין, ער פרעגט קשיות און ער זאגט תירוצים. ניין, ער קוקט אויף די תירוץ, אויף די גאנצע מהלך, אזוי ווי ס'איז. ער זעט די גאנצע בנין כמו שהיא [ווי עס איז]. דאס איז די דריטע לעוועל פון חכמה. דאס איז אמת'דיג וואס אונז רופן דא די לעוועל פון שבועות.

דאס מוז קומען דורך בינה

דאס מוז קומען דורך בינה. דאס הייסט, אן אנדערער וועט אים פרעגן מסביר צו זיין, וועט ער זאגן, אקעי, איך מוז דיר צוריקנעמען די אלע מ"ט שערי בינה, איך מוז דיר נעמען די גאנצע טריפ, די גאנצע דזשורני, אז דו זאלסט פארשטיין וואס איך זאג אין די איין סענטענס.

און די איין סענטענס איז אמת'דיג די זעלבע איין סענטענס וואס ער האט געזאגט פאר די קליינע אינגל אין די ערשטע סטעפ. אבער ס'איז נישט די זעלבע, ווייל ער איז נאכגעגאנגען די גאנצע מהלך, ער פארשטייט עס.

"איך ווייס אז זי זאגט"

אזוי ווי ער זאגט, איך זאג, איך ווייס און זי זאגט. אבער וואס זאג איך? דאס זעלבע וואס זי זאגט, אבער איך ווייס אז זי זאגט. דאס איז די לעוועל פון שבועות, פון נאכדעם, פון נאך די חמישים שערי בינה.

פרק ה: די דריטע מדרגה איז נישט תחת הזמן

שטעלט זיך דעמאלטס אן נאך אן ענין, אזוי ווי זיי האבן געזאגט. ער זעט די דריטע לעוועל, דאס איז אמת'דיג נישט תחת הזמן. דעמאלטס איז אמת'דיג מצה, דעמאלטס איז אמת'דיג חמץ ומצה.

נישט מער איילן - עוסק זיין אין די זמן אליינס

ווייל ס'איז נישט מ'דארף זיך איילן, מ'האט אזוי וויניג צייט, מ'דארף עס זאגן אין איין מינוט, ווייל דער יונגל האט נישט קיין כלים, ער קען דאך נישט משיג זיין מער ווי איין סענטענס. נישט!

מ'איז עוסק אין די זמן אליינס אויסצוארבעטן, אויסקונצטן, חסד שבחסד, גבורה שבחסד, וואטעוועך, די אלע קשיות און אלע תירוצים וואס איז דא אויף יעדע לעוועל, נאר ער איז עוסק אין זען די גאנצע זאך כמו שהיא.

פרק ו: דער בעל שם טוב'ס מאמר - "איך בין א נער און איך גלייב"

פאר דעם, מענטשן, יא, מ'זאגט אז דער בעל שם טוב האט געזאגט, איך גלייב נישט אז ער האט עס געזאגט יעדע חג הפסח, אבער ס'איז א מאמר וואס די סלאנימער ספרים ברענגען, און ס'איז אויך שפעטער, ס'איז נישטא קיין איינער פון די פריערדיגע תלמידי בעל שם טוב וואס ברענגען אזא מאמר, אבער די איידיע, לויט ווי אזוי מ'איז עס מפרש, איז אמת.

"איך האב אסאך השגות, נאכדעם בין איך א נער און איך גלייב"

ער זאגט אז איך האב אסאך השגות, נאכדעם בין איך א נער און איך גלייב. וואס ער מיינט צו זאגן איז נישט אז יעצט איז ער צוריק א נער אזוי ווי אין חדר, ס'קען דאך נישט זיין, ס'איז א שאד געווען די גאנצע מהלך.

דער בעל שם טוב אליינס האט תורות וועגן דעם, ער זאגט אז מ'דארף לערנען. אויב מ'לערנט נישט, איך געדענק אז ס'שטייט, איך מיין דער תולדות זאגט א לוי, "אותי עזבו ותורתי שמרו" [מיך האבן זיי פארלאזט און מיין תורה האבן זיי געהיט].

"אותי עזבו" - די השגה פון ידיעת השלילה

"אותי עזבו" איז די טייטש אז מ'קומט אן צו השגות, צו ידיעת השלילה [וויסן דורך נעגאציע], אז מ'קען נישט זאגן גארנישט וועגן דעם אייבערשטן. אבער דאס איז נאר אויב "תורתי שמרו", אויב מ'האט געלערנט די גאנצע תורה, מ'האט געהאט אלע השגות, און נאכדעם פארשטייט מען, "אה, איך פארשטיי נישט". דעמאלטס וויסטו וואס דו פארשטייסט נישט.

הגם ער האט נישט קיין בעסערע וועג וויי די ערשטע לעוועל, אבער "תורתי לא שמרו" איז א שאד.

די דריטע לעוועל איז ענליך צו די ערשטע - אבער גאנץ אנדערש

סאו דאס איז די טייטש, אז די דריטע לעוועל, דאס איז שוין ענליך צו די ערשטע לעוועל, אבער ס'איז א גאנץ אנדערע זאך. מ'קען עס נישט מסביר זיין נאר דורך די חמישים שערי בינה, נאר דורך די פופציג טעג פון ספירת העומר.

אבער די אמת איז נישט תחת הזמן, דאס איז אמת'דיג נישט תחת הזמן. ס'איז א השגה פון די זאך כמו שהיא. דאס איז די טייטש חכמה, דאס איז די אמת'ע חכמה.

יעצט איז אזוי, און דאס איז דער סדר פון די פשוט'ע פשט, פון די סדר פון פסח, ספירת העומר, שבועות. ס'הייסט, ס'איז דא חכמה בראש, חכמה בסוף, און אינמיטן בינה.

חכמה, בינה, וחכמה: דער סדר פון פסח ביז שבועות

דער אמת'ער טייטש פון חכמה

אָבער דער אמת איז, ס'איז נישט תכלית הזמן [די ענדציל פון דער צייט], ס'איז אַן השגה פון די זאַך כמו שהיא [ווי זי איז באמת], דאָס איז די טייטש חכמה, דאָס איז די אמת'דיגע חכמה.

דער סדר פון פסח, ספירת העומר, און שבועות

יעצט איז אַזוי, דאָס איז דער סדר פון דער פשוט'ער פשט, פון דעם סדר פון פסח, ספירת העומר, שבועות:

ס'איז דאָ:

- **חכמה בראש** [חכמה אין אָנהייב]
- **בינה אינמיטן** [בינה אין מיטן]
- **חכמה בסוף** [חכמה אין סוף]

דאָס איז דער סדר.

סיום

אוקיי, איך מיין אַז דאָס איז גענוג אַ קלאָרע ענין, מ'קען עס שטאָפּן דאָ און גיין צו די שאלות.